

การศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู: รายวิชาการสังเกต
และปฏิบัติงานในชั้นเรียนสำหรับนิสิตครูวิทยาศาสตร์
หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี

The State of Professional Training Experience Management:
The Field Experience: Observation and Practice in the Classroom
Course in the Five-Year Science Teacher Education Program

เอกภูมิ จันทรวงศ์ (Ekgapoom Jantarakante)¹

ชาตรี ฝ้ายคำตา (Chatree Faikhamta)²

วรรณทิพา รอดแรงคำ (Vantipa Roadrangka)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู และศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพ การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชาการสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน ในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สถาบันผลิตครูมีโรงเรียนสาธิตเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยจุดประสงค์ของรายวิชาการสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียนคือให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการนักเรียน งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม งานพัฒนากีฬา และงานในหน้าที่ครูประจำชั้น นิสิตมีความพึงพอใจมากในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพด้านการวางแผนและด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ นิสิตมีการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูและลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก แต่ก็ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเวลาให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกประสบการณ์วิชาชีพกับอาจารย์พี่เลี้ยง และกับบริบทของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

Abstract

The purpose of this research was to study the state of professional training experience management at a professional development school in Bangkok, and pre-service science teachers' satisfaction and perception on the professional experience process, quality of their own practice and characteristics of teachers from the Field Experience: Observation and Practice in the Classroom Course in the five-year teacher education program. The

¹ นิสิตปริญญาเอก โครงการผลิตนักวิจัยพัฒนาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อาจารย์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

³ ศาสตราจารย์ ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

results indicate that the university laboratory school was set as a professional development school. Field Experience: Observation and Practice in the Classroom Course was intended to help pre-service science teachers to understand and practice student activities, art and cultural activities, sport and jobs as a classroom teacher. Pre-service science teachers' satisfaction of planning and running professional training experience, and perceptions on their practice quality and their own characteristics as a teacher gained from field experiences were found at a high level. However, pre-service science teachers faced problems in their activities timetable, cooperating with teachers, and in the context of the professional development school.

คำสำคัญ: การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, นิสิตครุวิทยาศาสตร์, หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี

Keywords: Professional training experience, pre-service science teachers, five-year teacher education program

บทนำ

การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข “ครู” เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมากที่จะทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เพราะครูถือว่าเป็นผู้ใกล้ชิดและเป็นผู้ที่ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ให้กับผู้เรียน กระบวนการผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพจึงมีความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากมาตรา 52 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ที่ระบุไว้ว่ากระทรวงศึกษาธิการ “ต้องส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ดังนั้น สถาบันผลิตครูต่างๆ จึงมีหน้าที่ผลิตและพัฒนาครูให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังกล่าว

สำหรับการปฏิรูปหลักสูตรการผลิตครุวิทยาศาสตร์มีจุดมุ่งหมายเพื่อเตรียมคนให้พร้อมเข้าสู่วิชาชีพครูและสามารถสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ได้อย่างมีคุณภาพ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2547) ได้กำหนดลักษณะอันพึงประสงค์ของครุวิทยาศาสตร์ไว้หลายด้าน เช่น ครุวิทยาศาสตร์ควรเข้าใจธรรมชาติของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีทักษะการคิดเชิงวิทยาศาสตร์ เข้าใจถึงความแตกต่างของผู้เรียนและใช้ความแตกต่างเป็นพื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ใช้วิธีสอนที่เหมาะสมและหลากหลายเพื่อช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น การกำหนดจุดมุ่งหมายและลักษณะดังกล่าวเหล่านี้เป็นสิ่งที่สถาบันผลิตครูใช้เป็นมาตรฐานในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนิสิตนักศึกษาครู และเพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตครูดังที่พบมาในอดีต ซึ่งจากงานวิจัยพบว่า ครุวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่ที่จบจากสถาบันผลิตครูยังขาดความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนรู้ มีเจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อการสอนวิทยาศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ต่ำ (รัชณีและคณะ, 2549 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) คนเก่ง คนดี ไม่เรียนครุขาดการประสานงานระหว่างสถาบันผลิตครูและโรงเรียน การเรียนการสอนวิชาชีพครูเน้นภาคทฤษฎีและให้ความสำคัญกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอยู่ในระดับน้อย ทำให้การปฏิรูปการเรียนรู้ยังไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเท่าที่ควร (สมหวัง, 2543 ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544)

จากการปฏิรูปการเรียนรู้และปัญหาการผลิตครูดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ (2546) จึงได้เสนอนโยบายในการผลิตครูแนวใหม่ ซึ่งเป็นหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี และได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้ใช้ได้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 เป็นต้นไป (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) ในหลักสูตรใหม่นี้กระบวนการผลิตครูระดับปริญญาตรีจะขยายเวลาเพิ่มขึ้นจากเดิม 4 ปี เป็น 5 ปี เพื่อให้บัณฑิตศึกษาคูได้ขยายเวลาการฝึกสอนในสถานศึกษาจากเดิม 1 ภาคการศึกษา เป็น 2 ภาคการศึกษา ส่งผลให้สถาบันผลิตครูต้องดำเนินการปรับเปลี่ยนรายวิชาเกี่ยวกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Field Experiences) ใหม่ โดยเปลี่ยนจาก 1 รายวิชา เป็น 3 รายวิชา ซึ่งทั้ง 3 รายวิชาจะต้องเรียนภายใน 4 ปีแรก และการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา (Student Teaching) จะเปลี่ยนจาก 1 ภาคการศึกษา เป็น 2 ภาคการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลักสูตรการผลิตครู 5 ปีนี้ให้ความสำคัญกับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในสถานการณ์จริงมากขึ้น การฝึกประสบการณ์วิชาชีพเป็นการนำทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาไปสู่การฝึกปฏิบัติการสอนในสถานการณ์จริง ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจของหลักสูตรการผลิตครู เพราะจะทำให้บัณฑิตศึกษาคูมีโอกาสสังเกตและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อพัฒนาความรู้ด้านเนื้อหาบูรณาการกับวิธีสอน (Pedagogical Content Knowledge) (ชาตรี และวรรณทิพา, 2547 ; Van Driel, De Jong, and Verloop, 2002) รวมทั้งได้เรียนรู้การปฏิบัติงานในหน้าที่ครูด้านต่างๆ เช่น งานกิจการนักเรียน งานแนะแนว งานธุรการ งานพัฒนาตนและสังคม (บริบูรณ์สุข, 2549) การดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย เช่น คณะกรรมการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตัวนิสิตศึกษาคู อาจารย์นิเทศก์ อาจารย์ที่เลี้ยง ผู้บริหารและบุคลากรอื่นๆ ในโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ บุคคลเหล่านี้จะต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเพื่อให้การดำเนินการฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพสำเร็จไปด้วยดีและส่งเสริมการเรียนรู้ของนิสิตศึกษาคูได้อย่างเต็มศักยภาพ จากความสำคัญและการปฏิรูปหลักสูตรการผลิตครูดังกล่าวจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ของสถาบันผลิตครูว่ามีวิธีดำเนินการอย่างไร เป็นไปตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หรือไม่ อย่างไร บุคคลที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนอย่างไร นิสิตมีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์วิชาชีพหรือไม่ อย่างไร นิสิตครูมีการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูอย่างไร และได้เรียนรู้อะไรบ้างจากรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการศึกษาเหล่านี้จะนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ที่เน้นให้นิสิตครูได้รับประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูในรายวิชา การสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียนของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตครูวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพและการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในรายวิชา การสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียนของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ขอบเขตการวิจัย

1. สิ่งที่ต้องการศึกษาคือ สภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ ความพึงพอใจปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์วิชาชีพ และการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครู ซึ่งทำการเก็บ

รวบรวมข้อมูลในระหว่างเดือนมิถุนายน 2550 ถึง
เดือนตุลาคม 2550

2. การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในงานวิจัยนี้
มุ่งศึกษาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน 1 รายวิชาคือ
รายวิชาการสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน

3. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการจัด
ประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ในบริบทของ
หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู
วิทยาศาสตร์ หมายถึง การวางแผนและการดำเนินการ
จัดประสบการณ์วิชาชีพที่สถาบันผลิตครูและโรงเรียน
ฝึกประสบการณ์วิชาชีพปฏิบัติเพื่อให้บัณฑิตได้รับ
ประสบการณ์ตรงในวิชาชีพครูวิทยาศาสตร์

2. ความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์
วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง
ความรู้สึกชอบของนิสิตที่มีต่อการจัดประสบการณ์
วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านการ
วางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพและด้านการ
ดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

3. การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติ
งานของนิสิตที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
หมายถึง ความคิดเห็นของนิสิตต่อผลของการปฏิบัติงาน
ตามหน้าที่ในด้านต่างๆ ตามที่ศูนย์ฝึกประสบการณ์
วิชาชีพกำหนดให้นิสิตต้องฝึกปฏิบัติในรายวิชาการ
สังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน

4. การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่
เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง
บุคลิกภาพหรือพฤติกรรมของนิสิตในด้านความรับผิดชอบ
ต่อหน้าที่ การปฏิบัติงานในหน้าที่ครู การปฏิบัติ
ตนและการวางแผน

5. ปัญหาเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์
วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
หมายถึง อุปสรรคและข้อขัดแย้งต่างๆ ที่ทำให้นิสิตฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ ไม่สามารถปฏิบัติตนให้ประสบ
ความสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือ

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์
วิชาชีพ

6. นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หมายถึง
นิสิตชั้นปีที่ 3 สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ ในหลักสูตร
การผลิตครู 5 ปี ที่กำลังออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ในรายวิชา การสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน

7. อาจารย์ผู้สอน หมายถึง อาจารย์ประจำ
ของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่รับผิดชอบใน
การสอนและให้ความรู้แก่นิสิตเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน
ในชั้นเรียน

8. อาจารย์ผู้นิเทศ หมายถึง อาจารย์ประจำ
ของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่ให้คำปรึกษา
แก่นิสิตที่เข้าสังเกตและฝึกปฏิบัติงาน ในขณะที่ฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey
research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัด
ประสบการณ์วิชาชีพครู และศึกษาความพึงพอใจเกี่ยว
กับการจัดประสบการณ์วิชาชีพ การรับรู้เกี่ยวกับ
คุณภาพในการปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของ
นิสิตครุวิทยาาสตร์ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์
วิชาชีพในรายวิชาการสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน
ในหลักสูตรการผลิตครู 5 ปี โดยใช้แบบสอบถาม
การสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการ
ดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ (เช่น ประมวลผลการ
สอน ใบงาน ใบความรู้) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวม
รวมข้อมูล

กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ศึกษาในการวิจัยนี้เป็นนิสิตชั้นปีที่ 3
สาขาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ของ
สถาบันผลิตครูแห่งหนึ่งในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร
จำนวน 23 คนที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคต้น
ปีการศึกษา 2550 ในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพ
ศึกษาศาสตร์: การสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัประสบการณัวิชาชีพรูในโรงเรียนฝึกประสบการณัวิชาชีพรู ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นและได้รับการตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ศึกษาจำนวน 3 ท่าน แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งเป็น 4 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นการถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นการถามความคิดเห็นของนิสิตฝึกประสบการณัวิชาชีพรูเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัประสบการณัวิชาชีพรูของศูนย์ฝึกประสบการณัวิชาชีพรู โดยใช้การประเมินค่า 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นการถามการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของนิสิต และลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณัวิชาชีพรู โดยใช้การประเมินค่า 5 ระดับ ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้อปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัประสบการณัวิชาชีพรูวิทยาศาสตร์ของศูนย์ฝึกประสบการณัวิชาชีพรู

2. แบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสารการฝึกประสบการณัวิชาชีพรูของคณะศึกษาศาสตร์ ของสถาบันผลิตครูแห่งหนึ่งในเขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เอกสารที่นำมาวิเคราะห์ ได้แก่ ประมวลการสอนรายวิชาประสบการณัวิชาชีพรูศึกษาศาสตร์: การสังเกดและปฏิบัติงานในชั้นเรียน ใบงาน และใบความรู้ในรายวิชาดังกล่าว

3. แบบสัมภาษณ์นิสิตครูวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการจัประสบการณัวิชาชีพรูให้แก่ นิสิต ปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินการจัประสบการณัวิชาชีพรู และบทบาทหน้าที่ของนิสิต อาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ผู้นิเทศระหว่างที่นิสิตออกฝึกประสบการณัวิชาชีพรู

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการฝึกประสบการณัวิชาชีพรูของคณะศึกษาศาสตร์ การสัมภาษณ์นิสิต

เกี่ยวกับการจัประสบการณัวิชาชีพรูให้แก่ นิสิตและบทบาทหน้าที่ของนิสิต อาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ผู้นิเทศระหว่างที่นิสิตออกฝึกประสบการณัวิชาชีพรูและการส่งแบบสอบถามให้กับนิสิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์จำนวน 23 คน หลังจากที นิสิตฝึกประสบการณัวิชาชีพรูเสร็จแล้ว 3 สัปดาห์ ในเดือนตุลาคม 2550 ผู้วิจัยได้แบบสอบถามคืน 23 ฉบับซึ่งคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. แบบสอบถามแบบกำหนดคำตอบให้เลือกและเติมคำ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละของแต่ละตัวเลือกในข้อคำถามแต่ละข้อ

2. แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่แต่ละระดับความคิดเห็น หาค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละข้อคำถาม

3. แบบสอบถามปลายเปิด เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยนำมาประมวลและจัดเป็นกลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

4. ผู้วิจัยนำเอกสารที่เกี่ยวข้องและบทสัมภาษณ์ มาประมวลและจัดกลุ่มโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลและการอภิปราย

ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน คือ สถานภาพของกรูที่ศึกษาศาภาพการจัประสบการณัวิชาชีพรูของศูนย์ฝึกประสบการณัวิชาชีพรู ความพึงพอใจของนิสิตในการจัประสบการณัวิชาชีพรูของศูนย์ฝึกประสบการณัวิชาชีพรู การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของนิสิตและคุณลักษณะความเป็นครูของนิสิตที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณัวิชาชีพรู และปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัประสบการณัวิชาชีพรู

สถานภาพของกลุ่มที่ศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มีนิสิตออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคต้น ปีการศึกษา 2550 ในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน จำนวน 23 คน โดยมีนิสิตเอกชีววิทยามากที่สุดคือ 9 คน และวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไปน้อยที่สุดคือ 2 คน นิสิตส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 - 23 ปี ระดับคะแนนเฉลี่ยที่นิสิตได้รับก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในช่วง 3.00 - 3.49 จำนวน 6 คน อยู่ในช่วง 2.50 - 2.99 จำนวน 11 คน และต่ำกว่า 2.50 จำนวน 4 คน มีนิสิตจำนวน 2 คนไม่ได้รายงานข้อมูลของระดับคะแนนที่ได้รับก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สภาพการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1. ด้านการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

จากการวิเคราะห์ประมวลการสอน การตอบแบบสอบถาม และการสัมภาษณ์นิสิตเกี่ยวกับการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน พบว่า สถาบันผลิตครูมีโรงเรียนสาธิตเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพและมีอาจารย์ประจำที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ผู้นิเทศ สำหรับในรายวิชาประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การสังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียนนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการนักเรียน งานศึกษาเด็ก

งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม งานพัฒนากีฬา และงานในหน้าที่ครูประจำชั้นในช่วงชั้นที่ 1-4 โดยศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์ของสถาบันผลิตครูได้แจกประมวลวิชา การแนะนำคณาจารย์ที่เป็นอาจารย์ผู้นิเทศระหว่างการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พร้อมทั้งชี้แจงภาระงานและข้อตกลงที่นิสิตจะต้องปฏิบัติ เช่น การเขียนอนุทินเพื่อสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ การตรงต่อเวลา การแต่งกายให้เป็นระเบียบ เป็นต้น

2. ด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

สำหรับการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ โรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นิสิตเข้าใจและฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูโดยใช้การบรรยาย ศึกษา สังเกต และฝึกปฏิบัติงาน ตัวอย่างงานในหน้าที่ครู เช่น การควบคุมชั้นเรียน การทำเอกสารงานในหน้าที่ครู การดูแลนักเรียนก่อนเข้าเรียน การจัดกิจกรรมสนทนายามเช้า การจัดป้ายนิเทศ การฝึกวิธีการแก้ปัญหาให้นักเรียนในบางกรณี เป็นต้น โดยนิสิตจะได้รับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับงานในหน้าที่ครูจากการบรรยายของอาจารย์ผู้สอน จากนั้นนิสิตจะได้รับมอบหมายให้เข้าศึกษาและสังเกตงานในหน้าที่ครูจากอาจารย์ผู้นิเทศซึ่งเป็นอาจารย์ประจำชั้นในช่วงชั้นที่ 1-2 และช่วงชั้นที่ 3-4 โดยอาจารย์ผู้นิเทศมีหน้าที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานแก่นิสิต

ความพึงพอใจของนิสิตในการจัดประสบการณ์วิชาชีพของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

1. ความพึงพอใจด้านการวางแผนการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของนิสิตด้านการวางแผนการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำแนกตามวิชาเอก

ด้านการวางแผนการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	วิชาเอก ชีววิทยา (N = 9)		วิชาเอก ฟิสิกส์ (N =5)		วิชาเอก เคมี (N =7)		วิชาเอก วิทยาศาสตร์ ทั่วไป (N = 2)		นิสิต ทั้งหมด (N =23)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. การชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับ ข้อตกลง หรือ กติกาของโรงเรียนที่นิสิตต้องยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ	4.00	0.70	4.00	0.00	4.00	0.57	5.00	0.00	4.08	0.59
2. การชี้แจงระบบการบริหารงานของโรงเรียน	3.88	0.60	3.80	0.83	3.71	0.48	4.50	0.70	3.86	0.62
3. การแนะนำบุคลากรของโรงเรียน	3.44	0.88	3.60	0.54	4.00	0.57	4.00	0.00	3.69	0.70
4. การจัดอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์นิเทศน์ให้นิสิต	3.44	0.52	4.00	0.70	4.00	1.00	4.50	0.70	3.82	0.77
5. การประชุมสัมมนาระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนิสิต	3.33	0.50	3.60	0.89	3.57	0.97	4.00	1.41	3.52	0.79
6. การกำหนดระยะเวลาให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในรายวิชาที่นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	3.55	0.52	3.40	1.14	3.28	1.38	4.00	1.41	3.47	0.99
7. การชี้แจงการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ	3.33	0.86	3.60	0.89	3.71	0.75	3.50	2.12	3.52	0.89
สรุปรวมเฉลี่ย	3.56	0.65	3.71	0.71	3.75	0.81	4.21	0.90	3.70	0.76

จากการสำรวจความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพด้านการวางแผนการจัดการประสบการณ์วิชาชีพพบว่า นิสิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ทั้งหมดและทุกวิชาเอกมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ถ้าพิจารณารายการความพึงพอใจในการจัดประสบการณ์วิชาชีพด้านการวางแผนการจัดการประสบการณ์วิชาชีพทั้งหมด 7 รายการพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจในระดับปานกลางจำนวน 1 รายการ คือ การกำหนดระยะเวลาให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ส่วนรายการอื่นๆ นิสิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 1) ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์นิสิตพบว่า ในบางครั้งการกำหนดเวลาให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ไม่สอดคล้องกับตารางเรียนของนิสิตที่เรียนในสถาบันผลิตครู ทำให้ในบางครั้งนิสิตต้องขาดเรียนในรายวิชาอื่นๆ เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมในรายวิชาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของบริบูรณ์สุข (2549) และวรรณทิพาและภาวิณี (2545) พบว่าเวลาว่างของนิสิตไม่ตรงกับอาจารย์ผู้สอน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนิสิตครูและอาจารย์ผู้สอนไม่ได้รับโอกาสให้มีส่วนร่วม

ในการวางแผนการจัดการประสบการณ์วิชาชีพพร้อมกันก่อนกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เป็นผลทำให้การดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพไม่ประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวัง (Schoon & Sandoval, 1997)

2. ความพึงพอใจด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ

จากการสำรวจความพึงพอใจของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพในด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพพบว่านิสิตมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกตามวิชาเอก นิสิตวิชาเอกชีววิทยา ฟิสิกส์ และวิทยาศาสตร์ทั่วไป มีความพึงพอใจในด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก ส่วนนิสิตวิชาเอกเคมี มีความพึงพอใจในด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณารายการความพึงพอใจในด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพ 16 รายการพบว่า นิสิตมีความพึงพอใจในด้านการดำเนินการจัดประสบการณ์วิชาชีพในระดับปานกลางทั้งหมด 4 รายการ คือ การให้นิสิตฝึกทำเอกสารงานในหน้าที่ครู เช่น ระเบียบแสดงผลการเรียน (ปพ.1) การฝึกดูแล

นักเรียนดื่มนมหรือรับประทานอาหารกลางวัน การฝึกเขียนกระดานดำ และการฝึกวิธีการแก้ปัญหาให้นักเรียนในบางกรณี ส่วนรายการความพึงพอใจรายการอื่นๆ คือ การฝึกการควบคุมชั้นเรียน การฝึกดูแลนักเรียนก่อนเข้าเรียน การฝึกตรวจความสะอาดของร่างกายและของใช้ของนักเรียน การฝึกดูแลการทำความสะอาดห้องเรียนหลังเลิกเรียน การฝึกจัดกิจกรรมสนทนายามเช้า การฝึกจัดป้ายนิเทศ การฝึกการให้แรงเสริม/ลงโทษที่เหมาะสม การฝึกปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้สอนที่ดูแลรับผิดชอบ ความพร้อมของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการรับนิสิตเข้าฝึกประสบการณ์ ความพร้อมของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพในการมอบหมายงานต่างๆ ให้นิสิตและการประเมินผลการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตโดยใช้แบบประเมินตามแบบประเมินของศูนย์ฝึก

ประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นิสิตพบว่า นิสิตมีโอกาสได้ฝึกเขียนกระดานดำและฝึกทำเอกสารงานในหน้าที่ครูน้อยมาก นิสิตอยากจะได้ฝึกเขียนกระดานดำและฝึกทำเอกสารงานในหน้าที่ครูให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ส่วนกิจกรรมการให้นิสิตฝึกวิธีการแก้ปัญหาผู้เรียนในบางกรณี นิสิตพบว่าอาจารย์ผู้นิเทศไม่เอาใจใส่ นิสิตในขณะนั้น นิสิตกำลังแก้ปัญหาให้ผู้เรียน ทำให้ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะแก่นิสิตได้ ส่วนการให้นิสิตฝึกดูแลนักเรียนดื่มนมหรือรับประทานอาหารกลางวัน นิสิตคิดว่าเป็นกิจกรรมที่ไม่มีประโยชน์ควรจะต้องตัดออกไป เพราะใครๆ ก็สามารถรับประทานอาหารเองได้ ไม่จำเป็นจะต้องไปฝึกปฏิบัติในหัวข้อนี้

การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของนิสิต

ตารางที่ 2 การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของตนเองของนิสิต จำแนกตามวิชาเอก

รายการของการปฏิบัติงานในชั้นเรียน	วิชาเอก ชีววิทยา (N = 9)		วิชาเอก ฟิสิกส์ (N = 5)		วิชาเอก เคมี (N = 7)		วิชาเอก วิทยาศาสตร์ ทั่วไป (N = 2)		นิสิต ทั้งหมด (N = 23)	
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.
1. การควบคุมชั้นเรียนของนิสิต	3.66	0.50	3.00	0.70	3.71	0.48	4.50	0.70	3.60	0.65
2. การจัดทำเอกสารงานในหน้าที่ครู เช่น ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ (ปพ.1)	3.22	1.14	3.40	0.54	4.14	0.69	4.50	0.70	3.65	1.11
3. การดูแลนักเรียนก่อนเข้าเรียน เช่น เข้าแถว, สวดมนต์ ฯลฯ	4.11	0.60	4.00	0.70	4.00	0.00	4.50	0.70	4.08	0.51
4. การตรวจความสะอาดร่างกาย/ของใช้ ของนักเรียน	4.22	0.44	4.00	0.70	4.14	0.37	4.00	0.00	4.13	0.43
5. การดูแลนักเรียนดื่มนมหรือรับประทาน อาหารกลางวัน	3.33	1.41	3.80	0.83	4.14	0.37	4.50	0.70	3.78	1.04
6. การดูแลการทำความสะอาดห้องเรียนหลังเลิกเรียน	3.77	1.20	3.80	0.83	4.14	1.06	4.50	0.70	3.95	1.02
7. การจัดกิจกรรมสนทนายามเช้า	4.11	0.92	3.20	1.30	4.00	0.81	4.00	1.41	3.86	1.01
8. การเขียนกระดานดำ	2.22	1.09	2.80	1.30	4.14	0.69	4.00	1.41	3.08	1.31
9. การจัดป้ายนิเทศ	4.00	1.00	3.80	1.09	4.00	0.57	5.00	0.00	4.04	0.87
10. การให้แรงเสริม/ลงโทษที่เหมาะสม	3.22	1.48	3.40	1.34	4.00	0.57	4.00	1.41	3.56	1.19
11. การแก้ปัญหาให้นักเรียนในบางกรณี	3.11	1.26	3.00	1.41	3.71	0.75	3.50	0.70	3.30	1.10
12. การปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสอนที่เน้น นักเรียนเป็นสำคัญ	2.88	1.36	2.80	1.30	3.85	0.69	4.50	0.70	3.30	1.22
สรุปรวมเฉลี่ย	3.48	1.03	3.41	1.00	3.99	0.58	4.29	0.76	3.69	0.95

จากตารางแสดงข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม พบว่านิสิตฝึกประสบการณัวิชาชีพรูมีการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของตนเองอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกตามวิชาเอก นิสิตวิชาเอกเคมีและวิทยาศาสตร์ทั่วไปมีการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของตนเองอยู่ในระดับมาก ส่วนนิสิตฝึกประสบการณัวิชาชีพรูวิชาเอกชีววิทยาและฟิสิกส์ มีการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ถ้าพิจารณาการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของตนเองทั้งหมด 12 รายการ พบว่า รายการการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของตนเองของนิสิตฝึกประสบการณัวิชาชีพรูในระดับปานกลางมี 3 รายการ คือ การเขียนกระดานดำ การแก้ปัญหานักเรียนในบางกรณี และการปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนรายการอื่นๆ นิสิตฝึกประสบการณัวิชาชีพรูสาขาการสอนวิทยาศาสตร์มีการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานของตนเองในระดับมาก (ตารางที่ 2) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ยังสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นิสิต โดยนิสิตให้ความคิดเห็นว่าเป็นเพียง

แต่ฟังบรรยายหรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานในหน้าที่ครูเท่านั้น แต่ไม่มีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติจริงโดยเฉพาะการเขียนกระดานดำและการฝึกแก้ปัญหานักเรียนในบางกรณี ยกตัวอย่างเช่น นิสิตกล่าวว่า “เวลาในการฝึกน้อยเกินไป นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว ไม่มีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติ หรือได้ดูเท่านั้น ดูจริงๆ ดูผ่านๆ จึงไม่สามารถเรียนรู้อะไรได้มากเท่าที่ควร” ดังนั้นคุณภาพของงานที่ปฏิบัติจึงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บริบูรณ์สุข (2549) ที่พบว่านิสิตในหลักรูตรการผลิตรู 4 ปี ที่สังกตและฝึกปฏิบัติงานครูประจำชั้นรับรู้ว่าตนเองได้ฝึกการฝึกเขียนกระดานดำน้อยที่สุด ดังนั้นครูที่เลี้ยงจึงควรเปิดโอกาสให้นิสิตลงมือปฏิบัติจริงในขณะฝึกประสบการณัวิชาชีพรู เพราะจะทำให้นิสิตเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานครูในชั้นเรียนได้ตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้ (Schelfhout และคณะ, 2006)

การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณัวิชาชีพรู

ตารางที่ 3 การรับรู้เกี่ยวกับลักษณะที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณัวิชาชีพรูของนิสิต จำแนกตามวิชาเอก

ลักษณะ	วิชาเอกชีววิทยา (N = 9)		วิชาเอกฟิสิกส์ (N = 5)		วิชาเอกเคมี (N = 7)		วิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป (N = 2)		นิสิตทั้งหมด (N = 23)	
	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.	X	S.D.
1. ความศรัทธาต่อวิชาชีพรู	4.44	0.52	4.00	0.70	4.00	0.57	4.50	0.70	4.21	0.59
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณครู	4.44	0.72	4.20	0.44	4.28	0.48	4.00	0.00	4.30	0.55
3. ความผูกพันและเอาใจใส่นักเรียน	4.11	0.78	3.80	0.44	4.42	0.53	4.50	0.70	4.17	0.65
4. การควบคุมกิริยา วาจาให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส และสถานที่	4.11	0.78	4.40	0.54	4.42	0.53	4.50	0.70	4.30	0.63
5. ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ และมีความจริงใจ	4.22	0.66	4.40	0.54	4.28	0.48	4.50	0.70	4.30	0.55
6. ความกล้าแสดงออกทางความคิดในสิ่งที่ค้างาม	4.11	0.60	4.00	0.00	4.14	0.37	5.00	0.00	4.17	0.49
7. การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย และกรอบประเพณี	4.22	0.44	4.00	0.70	4.14	0.37	4.00	0.00	4.13	0.45
8. ความตั้งใจที่จะฝึกฝนตนเองให้พัฒนายิ่งขึ้น	4.44	0.52	4.20	0.44	4.42	0.53	5.00	0.00	4.43	0.50
9. ความมีมนุษยสัมพันธ์กับคณะครู ผู้ร่วมงาน	4.11	0.78	3.80	0.83	4.57	0.53	5.00	0.00	4.26	0.75
10. ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ	4.33	0.70	4.20	0.44	4.42	0.53	4.50	0.70	4.34	0.57
สรุปรวมเฉลี่ย	4.25	0.65	4.10	0.50	4.30	0.49	4.55	0.35	4.26	0.57

จากตารางแสดงข้อมูลพบว่า นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาการสอนวิทยาศาสตร์มีการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกตามวิชาเอก นิสิตวิชาเอกวิทยาศาสตร์ทั่วไป มีการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งได้แก่ ความศรัทธาต่อวิชาชีพครู ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจรรยาบรรณครู ความผูกพันและเอาใจใส่นักเรียน การควบคุมกิริยาวาจาให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาส และสถานที่ ความซื่อตรง ซื่อสัตย์ และมีความจริงใจ ความกล้าแสดงออกทางความคิดในสิ่งที่ตั้งใจ การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย และกรอบประเพณี ความตั้งใจที่จะฝึกฝนตนเองให้พัฒนายิ่งขึ้น ความมีมนุษยสัมพันธ์กับคณะครู ผู้ร่วมงาน ความสามารถในการทำงานเป็นหมู่คณะ ส่วนนิสิตวิชาเอกชีววิทยา ฟิสิกส์ และเคมี มีการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะความเป็นครูที่เกิดขึ้นจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 3) ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นิสิตแสดงความคิดเห็นว่า นิสิตได้เรียนรู้เกี่ยวกับการวางตัวต่อเพื่อนครูด้วยกัน และการวางตัวต่อผู้เรียน การตรงต่อเวลาและการทำงานที่เป็นระบบระเบียบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประมุข (2548) ที่พบว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสามารถพัฒนาสมรรถภาพด้านคุณลักษณะต่างๆ ของนิสิตครู เช่น ความรัก ความศรัทธาต่อวิชาชีพครู การมีวิญญูณความเป็นครู และความเป็นผู้นำและมีคุณธรรมในวิชาชีพ ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของการผลิตครูในยุคปฏิรูปการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้นิสิตมีบุคลิกลักษณะที่เหมาะสมกับความเป็นครู (สมหวัง, 2543 ; สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547)

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

นิสิตได้สะท้อนปัญหาเกี่ยวกับการจัดการประสบการณ์วิชาชีพครูวิทยาศาสตร์ของศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนี้

1. การให้คำปรึกษาของอาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ผู้นิเทศในระหว่างการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทำให้นิสิตรู้สึกเกร็งและไม่กล้าถามหรือปรึกษาอาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ผู้นิเทศเนื่องจากอาจารย์บางท่านไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต ตัวอย่างเช่น นิสิตกล่าวว่า “เวลานิสิตเขียนอนุทินเสนอแนะทางลบ (อาจารย์) ก็ดิ่ง แล้วเขียนกลับมาว่าไม่ควรเขียนแบบนี้ นิสิตเลยไม่อยากจะเสนอแนะอะไร บางครั้งก็ต้องโกหกเขียนแต่สิ่งที่ดี”

2. ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพยังขาดการประสานงานกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยเฉพาะการคัดเลือกอาจารย์ผู้สอนหรืออาจารย์ผู้นิเทศ นิสิตกล่าวว่า “อาจารย์ไม่เต็มใจที่จะสอน ชอบพูดว่าที่มาสอนเนี่ย เขาไม่ได้อะไรเลยนะ” ทำให้นิสิตรู้สึกว่าการไปทำให้ชีวิตการทำงานของอาจารย์ยุ่งยากมากขึ้นเหมือนนิสิตไปรบกวนเวลาการทำงานของอาจารย์ผู้สอน นิสิตเสนอแนะว่าทางศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรจัดหาแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีจำนวนและมีคุณภาพที่เหมาะสมและควรเลือกอาจารย์ที่เต็มใจที่จะสอนนิสิต พุดจาดีๆ กับนิสิต ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Larson (2005) และ ทิพย์วัลย์ (2542) ที่พบว่านิสิตมีปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ที่เลียด เนื่องจากอาจารย์ที่เลียดไม่เข้าใจเกี่ยวกับการเตรียมครูและไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเกี่ยวกับการนิเทศนิสิตครู ประมุข (2548) Graham (2006) และ Larson (2005) ได้เสนอแนะว่าคุณสมบัติและกระบวนการคัดเลือกอาจารย์ที่เลียดถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สำคัญมากในกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ที่จะส่งผลให้นิสิตเกิดการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติงานในชั้นเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และอาจารย์ที่เลียดควรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตน โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการนิเทศแบบคลินิก (นิพนธ์, 2532) และมีความพร้อม เข้าใจ รับฟังความคิดเห็นและเต็มใจที่จะดูแลนิสิต (เกษมศรี, 2550)

นอกจากนี้นิสิตยังได้สะท้อนความคิดเห็นว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพในรายวิชานี้เพียงแค่นำให้นิสิตรู้วิธีการทำงานในหน่วยงานหนึ่งที่เอกลักษณ์

เฉพาะเป็นของตนเองเท่านั้น เนื่องจากโรงเรียนฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพเป็นโรงเรียนสาธิตของสถาบัน
ผลิตครู ดังนั้นบริบทของโรงเรียนไม่สะท้อนสภาพ
โรงเรียนที่แท้จริงในประเทศไทย นิสิตอยากให้ศูนย์ฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพร่วมมือกับโรงเรียนฝึกประสบการณ์
วิชาชีพอื่นๆ ที่เป็นบริบทของสังคมไทยต่างๆ ไป จัดตั้ง
เป็นโรงเรียนเครือข่ายที่มีปัญหาต่างๆ ที่ท้าทายให้นิสิต
ได้ฝึกการแก้ปัญหาจริงๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ
เกษมศรี (2550) Schoon and Sandoval (1997) และ
Yee and Tang (2003) ที่พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว
สถาบันผลิตครูมีโรงเรียนสาธิตที่สังกัดมหาวิทยาลัย
เป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ แต่เนื่องจากบริบท
ของโรงเรียนสาธิตแตกต่างจากสภาพของโรงเรียนทั่วไป
จึงไม่ได้สะท้อนสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้น โดยทั่วไป
ทำให้นิสิตครูไม่สามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากมหาวิทยาลัย
ไปใช้ได้

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาศาภาพการจัประสบการณ
วิชาชีพครูของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และ
ความพึงพอใจของนิสิตครูวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการจั
ประสบการณวิชาชีพและการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพใน
การปฏิบัติงานและลักษณะความเป็นครูของนิสิตครู
วิทยาศาสตร์ที่ได้จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพใน
รายวิชาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพศึกษาศาสตร์: การ
สังเกตและปฏิบัติงานในชั้นเรียน พบว่ารายวิชาดังกล่าว
มุ่งให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจและฝึกปฏิบัติงานของ
กิจการผู้เรียน งานศึกษาเด็ก งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
งานพัฒนากีฬา และงานในหน้าที่ครูประจำชั้นในช่วง
ชั้นที่ 1-4 แต่ผลการวิจัยพบว่าสภาพจริงในการจั
ประสบการณวิชาชีพไม่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของ
รายวิชานี้เพราะการจัประสบการณวิชาชีพในรายวิชา
นี้เน้นการบรรยายและการสังเกตการทำงานของอาจารย์
ผู้นิเทศเป็นหลัก นิสิตมีโอกาสได้ลงมือปฏิบัติงานจริง
น้อยมาก นิสิตมีความพึงพอใจมากในการจัดการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพด้านการวางแผนและด้านการ

ดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นิสิตมีการรับรู้
เกี่ยวกับคุณภาพในการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูและ
ลักษณะความเป็นครูของนิสิตครูวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้น
จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอยู่ในระดับมาก แต่
ยังพบปัญหาในการกำหนดเวลาให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรม
ต่างๆ อาจารย์บางท่านไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของนิสิต
นิสิตคิดว่าบริบทของโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ยังไม่สะท้อนภาพที่แท้จริงของโรงเรียนต่างๆ ไป จาก
ผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ในการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ศูนย์ฝึกประสบการณ์วิชาชีพควรเตรียมความพร้อมของ
อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ผู้นิเทศ และนิสิตนักศึกษาให้มี
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตนเองใน
ขณะดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
2. สถาบันผลิตครูควรร่วมมือกับโรงเรียน
ในท้องถิ่นทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจัด
ตั้งเป็นโรงเรียนฝึกประสบการณ์วิชาชีพสำหรบนิสิต
นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หรือที่เรียกว่า
Professional Development School (PDS) ในลักษณะ
ของการประสานความร่วมมือแบบหุ้นส่วนความสำเร็จ
ระหว่างสถาบันผลิตครูและโรงเรียนฝึกประสบการณ์
วิชาชีพในการจัดการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แก่
นิสิตนักศึกษา
3. อาจารย์ผู้สอน/อาจารย์ผู้นิเทศ ควรมีความ
เมตตากรุณา ใช้เทคนิควิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
มีเจตคติที่ดีต่อการสอนและวิชาที่สอน อาจารย์ผู้สอน
ควรทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา คือให้คำแนะนำและให้
กำลังใจเพื่อลดความกังวลและความเครียด เอาใจใส่
ดูแลและจัดเวลาเพื่อเข้าสังเกตพัฒนาการของนิสิตนัก
ศึกษาคูอย่างสม่ำเสมอ และถ่ายทอดลักษณะการเป็น
ครูที่ดี
4. นิสิตนักศึกษาคูควรมีโอกาสสังเกต
ช่วยงาน และฝึกปฏิบัติงานในหน้าที่ครูในสถานการณ์
จริงที่หลากหลาย โดยมีอาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่เป็นที่
ปรึกษา ให้คำแนะนำช่วยเหลือ
5. ควรมีการศึกษาศาภาพการดำเนินการจั
ประสบการณวิชาชีพครูของโรงเรียนฝึกประสบการณ์

วิชาชีพทั้งหมดทุกรายวิชา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนา
รูปแบบการดำเนินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพสำหรับ
หลักสูตรการผลิตครู 5 ปี ให้สอดคล้องกับแนวปฏิรูป
การเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ
พ.ศ. 2542

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. 2546. **โครงการผลิตครูการ
ศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร
5 ปี)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ.
- เกษมศรี อัสวศรีพงษ์ศรี. 2550. สภาพปัญหาการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูและแนวทางการ
พัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูใน
ทัศนะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
จันทรเกษม. **ครุจันทรสาร**, 10(2): 64-70.
- ชาติรี ฝ่ายคำตา และ วรรณทิพา รอดแรงคำ. 2547.
ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนัก
ศึกษาโครงการส่งเสริมการผลิตครูที่มีความ
สามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และ
คณิตศาสตร์ (สควค.). **วารสารสงขลา
นครินทร์ (ฉบับสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์)**. 11(2): 151-163.
- ทิพวัลย์ นุ่มประเสริฐ. 2542. การศึกษาการจัดการฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนสังกัด
กรมสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- นิพนธ์ ไทยพานิช. 2532. **การนิเทศแบบคลินิก**.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บริบูรณ์สุข บัญชรเทวกุล. 2549. สภาพการจัดและ
ความคิดเห็นต่อการสังเกตและฝึกปฏิบัติ
งานครูดำเนินงานประจำชั้นของนิสิต คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
ศึกษาศาสตร์ปริทัศน์. 21(2): 45-56.
- ประมุข กอปรสิริพัฒน์. 2548. **การพัฒนาหลักสูตรฝึก
ประสบการณ์วิชาชีพครูตามหลักสูตรการ
ปฏิรูปการฝึกหัดครู**. วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัชนี ศิลปบรรเลง, วรรณทิพา รอดแรงคำ, พรทิพย์ ไช
ยโส, นฤมล ชูตาคม และกัญทิมาณี พันธุ์
วิเชียร. 2549. **ทิศทางการผลิตครุศึกษาศาสตร์
ในช่วง 15 ปี (พ.ศ. 2545-2559)**. **วารสาร
เกษตรศาสตร์ (สังคม)**. 27(1): 39-50.
- วรรณทิพา รอดแรงคำ และภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์.
2545. ปัญหาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
ของนิสิตสาขาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะ
ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
วิทยสารเกษตรศาสตร์ (สังคม). 23: 104-
117.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
2547. **มาตรฐานครุศึกษาศาสตร์และ
เทคโนโลยี**. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการ
สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2543. **ข้อเสนอเชิงนโยบายการ
ปฏิรูปวิชาชีพครูตามพระราชบัญญัติการ
ศึกษาแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544.
**รายงานการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายการ
ปฏิรูปวิทยาศาสตร์ศึกษาของไทย**. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542 (ฉบับใหม่ 2545)**. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2547. **คู่มือ
การดำเนินงานตามโครงการผลิตครูการ
ศึกษาระดับปริญญาตรี (หลักสูตร
5 ปี)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
การอุดมศึกษา.

- Graham, B. 2006. Conditions for successful field experiences: Perceptions of cooperating teachers. **Teaching and Teacher Education**. 22: 1118-1129.
- Larson, A. 2005. Pre-service teachers' field experience surprises: some things never change. **The Physical Educator**. 62(3): 154-163.
- Schelfhout, W., Dochy, F., Janssens, S., Struyven, K., Gielen S. and Sierens, E. 2006. Educating for learning-focused teaching in teacher training: The need to link learning content with practice experiences within an inductive approach. **Teaching and Teacher Education**. 22: 874-897.
- Schoon, K.J. and Sandoval, P.A. 1997. The seamless field experience model for secondary science teacher education preparation. **Journal of Science Teacher Education**. 8(2): 127-140.
- Van Driel, J. H., De Jong, O. and Verloop, N. 2002. The Development of preservice chemistry teachers' pedagogical content knowledge. **Science Education**. 86: 572-590.
- Yee, S. and Tang F. 2003. Challenge and support: the dynamics of student teachers' professional learning in field experience. **Teaching and Teacher Education**. 19: 483-498.